

Customs of the Amalala in connection with pregnancy and birth (in Tsilala dialect.)

Kutela.

Kwemitha.

16

Kwakuyino neyatiwayo kahlophe kokuthi kwemitha umunu eggagqile. Umunu noyinombatana wayengeke alokothe emitshe, ngo6a utongenisa ihlamba ehaya, ku6e yisetshuko nesito6a yikufa noku-tshatshelwanayo, ngo6a, uma kwemitshe ya6anye inombi, tokwemitsha tokhe tingaggagqile. Leyono, ke, yihlamba nambi.

Njengo6a sive sakekhwethu sinyo6isa, nje, loko akusho kokutshi tingane tinikelwa emajodeni. Inombi icelisa cede imiselwe liduku. Kwedelwa yihona lisoka litokwaziwa kokutshi liyahlo6onga nayo leyo nombi nelicomileyo.

Nako, ke, kuhlo6onga lokoakwedelwa endle, kwejelwa ehaya, ekoyini. Uyise wengane anyo6ise kulo lisoka, ejela koku6a lati kokutshi uyise wenombi uyati kokutshi uyalala nenombi yahe, ayiphathe kahle ingane yemunu, angayoni. Futshi anga6i nayo nehilitiyo yekutshi uyi thengile ingane yemunu ngekuyinyo6ela.

Kute kufike tihathi, nje, kahle teku6a eyitshatshe aye koyigoyisa engayonanga. Igoye, nje, ishayelwe tomo, ingonakele, ite igqagqe, nje, ingonakalanga, etulu kweku6a luhuhu ilunikwe unina lwekulala nelisoka ekoyini mhla etonyo6a, ecala.

Tohe, nje, tihatshi, aloku eta etlola ku6onombi, uyavuka uyahlala, imphekele kudla adle. Ahlale nje noma kungate kuphele tisuku netithathu nanetine, edla, etikile, ste a6uye atiyambeke nje. Kutshi njalo ma ~~eyihumbule~~ eyihumbule, etc.

Kojwa, ke, kwakwedeka koku6a ku6e hona inombi netohohlisana nomngani wayo, Gamitshisane Gengaggagqile. Ku6atshatwe uhlola, magaye!

Kwakuyino nelula, nje, uku6ona inombatana ma yonakele, Iyisihobo, noma yemitshi. Namanje, nje, ku selula, ngo6a leno yiliqala! Unwanwa uhlala egadiwe. Inombatana uyi6ona emehlweni ma yonakele, ilala ka6i nenjoda. La edasi ~~kwelihlo~~ kwelihlo (kwemehlo) ayo, etigobeni, iya6onakala inombatana nepheleleyo nanengs phelele. Kungesiko kokutshi inombatana nenetigo6e iyisihobo, qa, kodwa ku6a hona ino nephawulekayo kuyo inombatana emehlweni uma isiyonakele

Futshi, ngehle kwemajolo kuye bonakala hona uma inombatana yonakele noma ingonakele. Inyama yenombatana neyonakele ayi iwani nenyama yenomba tana nengonakele ehla kwe lijolo ngetulu. Akuhatsha
5 leki noma inombatana ihuluphele, noma ijacile, kojwa ku6a hona ino na6ayiphawulayo a6anu na6ajala, 6eyiphawula nje 6eyi6uka itiyambela inombatana inga 6atshelanga lutsho. Ngo6a phela tino netibinqwayo tihawula ehla kwemajolo.

Futshi Laha etihlafunweni kuye ku6e hona 6oya no6uvukayo, 6uphuphutele. Iyayamba inombatana, yona itshi ifihlile, i6e se i6ambiwe kokutshi kanti yemitshi.

Futshi Kuhona ino ne6ambisa inombatana. Ngo6a niyati kokutshi uthetho inombatana itshomba cede i6e yiloku yephothela tohe
6 tinyanga. Uma yephothele ayiwadli amasi ngo6a funa yone tomo tekwe6o. Manje ke uma yemitshi, asifiki sihatshi sekwephothela. Unina a6e esavube amasi inombatana idle. A6e esavube, inombatana idle. A6e esekhame umlata, inombatana iphute. Singa6i 6ikho sikhathi laha ithi, ayi, angifinyeleli ngameguleni.

Kuphele inyanga inga tilanga, kwegqele kweyesi6ili. Ngeyccithathu ngeke iphele unina engayi 6utanga kokuthi inani.

Futhi Kuye kwedeke, nje, inombatana iti6onakalise ngo6a ma ineno esiswini igucula simo sayo. Kunesimwe sikhathi i6e nelulaka
7 kanti kade iwumunu, nje, nonemusa. Kunesimwe sikhathi i6e livila yotele emwini, kanti kaje ingakwedi loko, ingaka6i nalutho. Kunesimwe sihatshi idinwe yikudla ne6e ikaje ikuthanda. Ithi la iticinelela ngekukudla ihlade. Kunesimwe sikhathi ku6e hona luhlo6o lwekudla netoluthanja kahulu kunanokumwe kudla. Kunesimwe sihatshi i6e nemunu nje nome unwanwa, noma yinomjala netomtshanja kahulu kunana-6amwe a6anu. Kunesimwe sikhathi i6e nemunu netomwala kahulu kunana6amwe a6anu.

8 Tokhe letino tedeka ekhatshi kwetinyanga nenetinathu nanetine inombatana yemithi.

Umtali nongunina wenombi, ke, ngeke tite tedeka tokhe letino, kute kuphele tokhe letinyanga enga6oni kokuthi ingane yakhe yemithi.

Uma eselolie uyayiGuta nje athi, "Gani, unani?" Nayo ithi
 "ngqavu, ngqavu, "athi Gani, wemithi, Ithi, "uyangethuka!" Athi
 Lela phansi ngikuhlale. Ithule! Yale! AyiGute kokuthi honiwe uGani!
 Ithule! aGone kokuthi yemithi impela! Aye kufati namethembile
 Gatoyivimbetela ite isho kokuthi yemithiswe yilisoka noma yilishende,
 9 noma unyeni.

GaGitanane ke aGafati noma GaGe yisithupha noma yilishumi
 Gaphathe timboko, GachuGe inombatana neyemithi embili Gafike cede
 emtini Gangene Gashaye tinja tahona ngetimboko, nemakati, Gaphihlite
 nemagula enemasi, Ga Gulale nemabojwe, GaGute ufwana Gathi kaphume
 manje Samshaye!

Naye, ke useGalekile. KuGe sekuphuma likhehla lishweleta
 lithi Au! Ngoneni mahosikati! Athi sifuna ingcuthu manje! Sifuna
 10 imbuti yemhlanzo. Sifuna tinyawo tethu! Manje! Sifuna iyomo
 yesephulo manje! Ufwana waho kakutshelanga yini kwekuthi wone ingane
 yethu?

Nompela lihehla li shwelete! Lhiphe imbuti yemhlado!
 Lhiphe imbuti yetinyawo! Lhiphe iyaGi neyulu yemchoyiso! Lishaye
 iyomo ye liduna neyulu yesaphule. Lhiphe umunu atichuGe! Ga ~~ced~~
 cede ehaya batihlaGe ti mbuti neyomo yemchoyiso. Gashiye le,
 yesaphulo. Yefuywe. Ngo Ga phela yona iyiloGolo ifuneka iGe yiliduna
 11 ngoGa ma beyitshatsha Geyiteka inombi leyo Ga yoyiGala iGe umunwe.
 Uma itala ke Ganga Gala neli tshole layo ngakoke kuhle iGe yi yomo
 neyiliduna.

Uma Gengayiteki, ke, inombi leyo, sekulungi le ngoGa
 ingcuthu yelishumi nanye iphumile. Isaphulo selishumi siphumile.
 Umunu notoyiteka useshaya tomo netiyilithoGa. Uma ingane, le,
 eyitshanja ayitshenge ngekwayo. Uma engayitshenganga eyenina
 wenombi, leyo, neyemithele ehaya.

Yokhe leno atite ti phele tinyanga netimwe noma yinetyi-
 12 sihlanu ingedekile ngoGa ekhatshi kwaletinyanga inombi isuke
 isiGanjiwe.

Kunjalo, ke, kwemitha nokuyisono.

Kanti futshi kuyino nehle kahulu kweku6a inombi ite igqagqe kahle kufokati itiphethe kahle, naye eyiphethe kahle. Itshi isiumshakazi igqagqile, yemitshe, ke.

Loko, ke, ku6e yiligugu kahulu ku6anu 6emtini; 6amthande kahulu umshakazi, 6a6one kokutshi tomo atidlalanga, talo6ola umunu notokwandisa umuti, engandisi amadede.

13 Ganele 6emphawule, nje, kokuthi 6ayamsola, 6aloku 6emncokolisa ngekutshi, "Au! Mshakazi! Sengatshi usumuhle nje!" Naye ahleke, nje, atshi, "Ayi sha! anginalutsho!"

Kute kusuke unina wenyeni ku6ute yena ukuthi, "Au! Mntanami, sengatshi usumuhle! Awukadlulwa nyanga yini?" A6e semtshela liciniso, ke, etshi, "Sha, setingedlulile timbili noma tinatshu".

A6e setshi, ke, unina, "Ake ungembulele ngi6one ngane yami". A6e sembula, ke. Acale ehloka etshule umncwazo, ahlu6ule tingu6o tokhe ate eshiye sidwa6a sojwa. A6uke, ke unina, e6uka sisu. atshi 14 "Au! Sasihle! " Abeke usale. Umnyele, lo, nowehlile. Uma ucondile, usuka eya6eni uconde esinyeni, atshi, yinombi. Uma usuke eya6eni uco nde esinyeni wafike wago6a ngesinyeni, atshi yisiva.

A6e se6uta, ke, kokutshi, "Utshanjani nanami?" A6e semtshela kudla na kutshanjayo amtsholise kona.

A6e semyala, ke, etshi, ~~nanami~~ nanami, angisafuni nje koku6a uvuke uye efuleni kusemnyamana funa u6e nemnyama. Ungaphumi enyango lilanga lingakaphumi, funa wece imihondo ye6atshakathi.

15 Ungalunguti enyango u6uyele emuva. U6ophuma kucala kanje ~~u6~~ u6uyele ekhathi ngo6a funa utshi mhla u6elethayo ingane ilungute cede i6uyele emuva. Noma uchitha amadi uphume uwachithe, ku6e yihona ungenayo.

Ungathi ma uthukuthele udu6e kudla ngo6a kothi mhla ingane ithukuthelele kuphuma i6e se idu6a ingapumi.

A6e semkhumula iminqwambo yahe nancwa mbe ngayo anga6e esa ncwamba ngo6a nengane iyogaxa yephute kuphuma.

16 Futhi uma lijuma noma kuphume luthingo lweyosatana kufanele afihle ama6ele ngo6a uto6a nomnyama, sifo nesiganga inyamatane neyulu etinganeni.

Uninatela amtshanje kahulu umshakazi amtshela nekutshi, "nanami, unga6i yiluhlanya ungamangeli uyihlo. Nimalungu eli6andla lemtini ungawatshuki. Ungayise6edisi ihlamba neyulu yekwejelela a6anu 6emtini 6eli6andla. Ungaphenjulani uphikisane iyani ne6ahuluwe 6aho ngo6a uyo fulatshelwa yima6loti, aku6ambe ngelilanga laho le-ku6eletsha".

Kemshakazi a6e neligunya. Ati6one kwekutshi uwumunu impela. Wenjile! Uyatshanjeka. Etanga ukutokwandisa imiphulu.

17

2.

Ufati ma emitshi akufanele apha ngenemwe injoda ngo6a leyo njoda naphinga nayo itokwengama ingane ngesitshudi nesi6i yede koku6a ingane ifwane nayo ingefwani ne6anu na6ayitalayo. Ku6e yiloku isolisa a6anu 6etshi lengane sengatshi ayitalwa uyise italwa usi6ani6ani, 6esho lishenje lefati.

3.

Akufwanele ~~xxxx~~ umshakazi emitshi adle amasi akemtini, noma engate atshanjiswe wona ngo6a uyanikwa amasi. Uma futshi enikiwe, ave esewadla ngasona leso sihatshi nanikwe ngaso. Utshetsho utshi kufwanele awanikwe, nje, awemukele kahle. Kepha kuphele noma unyaka, noma yiminyaka nemi6ili noma nemitshathu engawadli, ukute 18 ku6onakale kokutshi ave ehala. Ave eyilisele.

Kojwa uma etshanjiswa amasi, uye ayeku6o la etalwa hona, ahlebele unina kwekutshi amasi uwatshanja ka6i amnukela noma eyamba. Sengatshi angewadla. A6e se6ona, ke, unina nam6alayo kokuthi unyoluka esamasi. Amvu6ele. Adle, adle, adle, adle, adle! Asisho si6e 6omvu.

Amtshela, ke, unina atshi, "Nanami, wehlelwe yinda6a neyulu koku6a utshanjiswe amasi ufika emtini! Ungawe6i amasi emtini. Ngitoloku ngitshuma ingane ikuyisele lawa akekhweni. Ifike iwafihle ngakandle kwemuti, iku6ite, wena, ke. Uphume uye kowadlala hona ngo6a 19 uyotshukeka emtini ma uphuta amagula etingane, kutshiwe uyinja.

Kutshi nawe ma uva kokutshi uwatshanja kahulu engakafiki ~~xxxx~~ awekhweni, u6e sewuphuma, nje, sengatshi uya kotshota utovu6a la,

ehayy, nemi sengingekunika nenyanya yami yetuni ugojuka nayo.

Kutshi ma yenjele kuje kahulu nelihaya, iye kovu6a emtini wesihlo6o sakehwa6o. Uma singeho, aku lihledo futshi uku6a iye kovu6a kwamkhongi, ngo6a uyena sihlo6o sayo.

Njengo6a noma igulele imbi6a iyilangja kamkhongi uma ekhwa6o kukuje, ngo6a umkhongi yisona sihlo6o nesingangemunu nokutalayo ma wenjile. Tisidi taho ungam6ikela umhongi akuvele.

20

4.

Ufati emitshi akufanele a6one nomumwe ufati e6eletsha kaluhuni. Ngo6a tohe letiseka talofati no6eletsha kaluhuni titomila kuye tiphinjane netahe naye mhla e6eletshayo a6eletshe kaluhuni kunelowo fati.

Futshi akatshelwa ufati esetobeletsha kokutshi nomumwe ufati uthe uya6eletsha wafa, noma kwafa ingane. Ku6e sekuyatshulwa, nje, afihlelwe impela ate a6eletshe ku6e yihona etshelwayo ngo6a runa naye ehlelwe yiko loko, ngo6a.utosuke ashaywe yilualo.

Futshi ufati emitshi aku fanele ahleke tilima ngo6a utotala silima.

21 futshi angejwayeli kuphatshe tino ngati6ili, ngo6a utotala amaphahla. Angamhleki ange6a6ati ma e6ona umunu ephetshe amaphahla ngo6a utowatala naye. Kanti ayingozi ngo6a anemicilikisho neminingi, futshi ayakha6a.

5.

Ufati emitshi akangeni esi6ayeni semtini, ngo6a uto6ambwa yimedlo6i. Uma efuna kusinda utshema ingane noma umunu wentini wahe amtshatshela 6ulongwe.

Futshi akeci esililini seyisetala. Noma kuhona ti6i ashaneli hona. Noma kumofu akasinji hona, ngo6a uma eca, anga6ambwa yimadloti mhla e6eletsha, ngo6a kungefwana nekutshi ulala neyisetala.

6.

Ufati emitshi uyahlonipha kati6iti tino netiya ngemagamwini 36anu na6ahloniphayo 6emtini wahe.

22

Uma uyisetala noma umkhuluwe wahe ku umveli asho ukuti ukuvela, uthi ukuthuza. indlu, yinkatheko. ~~Amadi~~ Amadi-amandambi,

Kudla yikumaya. Kuhamba ~~xxx~~ yikukija. SakuGona-sakuyana. Kubeka yikugcala. Etulu - egusha. Iyomo yimesha. Nokuthathu yinokuntshebe. Etiko edoma. Tuni yitintezo. Umgqibelo umshuGelo. Umlungu umtshaphi. Kungena yikukhatheka. indlela yimpambosi. Ufwana umkhapheyana. Injoda umlisa. Sikhuni yisikhwezelo. Iyuku yikhw6i. Umbila umngcaza umoya-umphukane. Sithe6e yisigayelo. Batata-umalesheza. Kumnyama-kumfipha noma kumtina. Tiningi, ke, tindlela tekuhlonipha Uma ngingati6ala tokhe ngingegqwalisa inqwaji le ngato ngoba na6amwe 6ate 6akhukhuze ma 6e huluma, 6ediwa yi6uningi 6e6anu Gemtini na6ahloniphwayo.

7.

Ufati ma anyoluka sisu ufwanele ekhutshale. Ase6ede ngehltiyo nehlophe yahe. Angalali neze emwini ngo6a utokwehlulwa yisisu. Kufwanele atshote tuni. Akhe amadi. Apheke. Ashanele. Alime. Asile, Apheke. Eje hokhe imise6edi. ~~xxxxxokotshixxxxxngobn~~ ~~xxxxxyihlidoxxxxxkikik~~ Angalokotshi alale emwini. Utotihle6a aticothule ngo6a ku6ana yilihlido neli6i ufwati elele emwini usuke etshengisa Goyisetala naGoninatala kokuthi kute kwasa ebebwa yinjoda alalanga ngakoke uselala emwini. Kani akulona lihlado kufwana. Yena uyatilalela nje emwini. Kojwa wena fati uke wathi nje kokuthi ngcupha, ngcupha, Utova nje 6esho siga sekuthi Au! Kuthe kulelwe wawuyephi? Uve se6ehleka 6ethi ngqokotho! Se6esho loko, ke, kuwe ngaleso siga, ukuthi wotela nje, emwini, e6u suku awulalanga uli6ele yi njoda kwate kwasa ngo6a wafika netise6edi tokukuse6edela emwini wena ulele.

25

8.

Ufati ma egqagqile uyahloni pha, angwambe. Kepha ma esenyoluke sisu uyayeka kugaxa tino ngo6a ingane yogaxa yephute kuphuma. U6e ese hlonipha nje ngetedo tahe a ngagax6 tino etimbeni kuye. A6e sedelwa sihlambezo. Sifakwe embizeni.

Kuthi uma kuhona ingane noma umunu nomuhle na bathanda atale ingane nefwane naye, bathi kuhle njalo avuke aye kotifuka esihlambe zweni samahoti. Aphuze ese tifukile. Ingane ke iyoga yihle ifwane nalowo munu nowengama sihlambezo sama hotshi.

9.

26 Ufati ma ekhulelwe ufanele angabi yiluhlanya. Atho6e. Ahloniphe unyeni wakhe. Noma aliswa yena, aticindezele amhloniphe impela ngeyeni noma kungavumi. Ngo6e uyililungu lemtini nelikhulu. Noma emthandiswa kudinga emthande kahle. Atisambe angabonisi ka kokuthi umthanda kuthi kaqhume ngaye, ngo6e uyililungu nelikhulu lemtini.

Netihlo6o tenyeni kufuneka atitho6ele tokhe ngo6a tiyimelungu emtini.

Netingane temtini angatitshumi ngo6a umshakazi etithumi tingane emtini.

27 A6anu nabchambela emtini wahe, kufanele a6ahloniphe a6enike ino yekuhlala, la Gengena. A6abingelele. A6ute impilo. A6e se elungisa kudla a6enike Gayambe bedlile. Anganqishani. Ngo6a uma enqishana kutothiwa u6ulala umati.

Uashakazi kufanele ejwayelwe yitingane temtini. Tingane ke timejwayela uma engathumi etipha kudla enganqishani.

Uma, ke, a6anu netingane engatincishi kudla etithande titokhuluma kahle ngaye. Ne6ame bakhulume kahle nga ye. Nenyeni wahe atshole lufuno lwekutshi wateka ngempela.

10.

Ufati ma emithi akufwanele achushe imiti. Futhi akufwanele ejwayele kxw ekhwa6o la etalwa hona. Kufwanele ahlele anamathele emtini wahe. Yihona kothi noma esetele engayambi eyavute nengane. Ejwayele kuhlala emtini wahe a6e nesithu6i.

8 Nangelilanga lahe leku6eletha kuhle nje angayi kobelethele ku6o. Ku6a yino nemnanji, nje, koku6a unina Gomshakazi eve eseto6ikelwa kokuthi unanehe u6elethe.

A6e sefuna kudla, ke, etshwale. Ayambe neluhoho, sihlandla, aye ko6elethisa unanahe.

Kuthi ngesihatshi ese keti6ini unwanabe, yena a6e evuka ekuseni eda imise6edi ne6e itokwediwa unanahe. Uma kuhlakulwa ahlakule. Uma kuvunwa avune. Uma kulimwa alime. Uma kuphiwa ingca aphe.

29 Uya6uya ese6edini ukha amadi uyapheka uyatshota uyasila uyashanela weda yohe imise6edi engaku6e yediwa unwanwe wahe. Athi angaceda, ke, ahlale kasi, agone ingane. Ayisinise ayedele ~~xx~~ tiggumushelo tayo netosiniswa ngato ayicambe ne ligama nalithandayo. Ayi boje ayigqo6e li6ovu ayigeze 6a6uthe enganeni nemkhozi wahe 6ethokoza 6ephuqana ngengane ~~x66arwwe6~~ yebanwanwa 6a6o. Ku6e kuhle kahulu.

Kuthi, ke, noma seku phele amasonto nama6ili noma yinamathathu, a6e segojuka, ke. Ukhwenwana a6e semnika ~~kukuxi~~ im6uti yeku6elethisa.

11.

30 Ufati ma emithi u6ona ngo6a edlulwe yinyanga. Neyesi6ili. Neyesithathi imdlule. A6one ke kokuthi wemithi ngempela. Alale nenjoda tite ti6e yisitshupha tinyanga.

Ithi la ithi iyeta injoda, ale. Athi angiwafuni amanyala. Angifuni kunuku6eta ingane yami, ngingaaphwe yi6afati ngehlamba mhla ngi6elethayo ~~xxx~~ 6athi kimina ngiyithanda ka6i injoda ngilala nayo noma sengi totala.

31 Ithi injoda "Au! 6ayo6ona ngani?" Athi ufati Ha! Hamba uye kwa6akini 6akuyale. Mina ngayalwa ngiphuma ekwethu. Kwathiwa uma sengece sandla kuhle ngiyeke kulala nawe ngo6a sesi6umbile manje ingane. Seyiwumunu. Uma uphinja ungilalise ngehlana loku kwaho nokuphumayo nokuhlophe ngeke kusakha lutho Sekuto6a yimafutha nje na yisincumela etimbeni wengane nakehanja. Kuthi ke mhla ngi6elethayo, a6afati 6a ngayigeti ingane yami, ~~xxx~~ nenyoko angayigeti ingane yami mhla ngi6eletha, athi ngiyilinuku ngithanda kudliwa yinjoda ngite ngitale.

Itincengele injoda ithi Au! mntakwethu! kojwa usuzongilahle ngisejwayele nje, mntanomuntu? Okuncono asihlo6onge. Ngoku chitha ngaphandle loko noku phumayo.

Uma unanomunu enesimo eti6ula, angavumi impela. Ayiyeke ji, ji, injoda. Eyifundisela ukuba uma esenenpane imeti simo sahe, ingaloku ifuna kulala naye njalo ate anukulele ingane yahe.

32 Kuthi ke uma sekuyimadi nendala, ivume, nje, 6ahlo6onge, emva kwetinyanga netiyisithupha. Gayiphathe kahle ingane, 6anga yinukuleli. Athi namhla e6elethayo a6elethe, nje, ingane nephaqu lekileyo nengena6unuku.

Kojwa, ke, yi6anu nge6anu. Uma umunu e6uhali noma oweli6andla noma o wesifatana, 6ayahlangana, nje, Kojwa ngeryanga yeku6elethe 6aye6ane. Aphumele ngakandle. Kojwa uma kuke kwevakale, umunu wesifatana 6angamfela ngamthe a6afati.

12.

Umunu nomithiyo uphathwa kahle kuna6amwe e6anu. Naye futhi uneligunya lekwati kwekutshi uyatela esiyo inyumba. Kutshi uma kufika umunu etshi ake unghlu6ele sisu, asihlu6e, anqali.

13

33 Uma eti6ula kutshiwa umshakazi ma eestele kutshiwa umambonimboni, noma umasakhayedwa, a6itwe ngeyise. Kunesimwe sihatshi kutshiwe u6ecompani una6ontombifuthi, kushiwo tingane tahe. Kunesimwe sikhathi kuthiwe umant6ela umagambushe, e6itwa ngesi6ongo sahe. Kunesizwe sikhathi kutshiwe umka 6okhwishi, umka Mqhutshwa ma e6itwa ngenjoda yahe. Kunga yekwa kwekutshi umshakazi.

14.

34 Ufati ma emithi, u6a nendlela yekutshanje kudle nokungafwani nekudla nokuphekelwa a6anu tokhetisuku. Yena uyathanjiswa. Ngakoke uma leno isi vakele ku6anu umk 6ekhwa6o, ku6a liyugu nelihulu, ku6e ludumo kwa6emuti wawe ukumtsholela kudla nekutshanje yo, nekumtshokotisa, ngo6a u to6uyisa tomo ta6o. Phele naku use6onakalisile kwekutshi uyatala. 6ayatshokote na6o ngo6a ukuganwa

kwemunu, ulo6olele kutshini kutale. Uma ufati enqateli, kufwana nekutshi uyilufu lwenja nje. Unyeni enqate akhetshe kumgxosha ehaya ekhalela tomo takhe ngo6a tilo6ole inyumba.

Kuthi noma engegxo shwanga aphaetheke kanzima unomo wemalungu emtini emswa6ulela ngekungateli kwahe.

Uma ufati enqateli ku suke kuwuyena nongateli. Elashwe. Injoda ingelashwa. Noma ukufe kukenjodeni, akushiwo, kutshiwa kukufati. Kukhalelwe tomo netadlalayo talo6ole inyumba.

15.

35 Kunesimwe eihetshi ufati emitshi, utshanjiswe tino netingasile. Nomunwe atshanjiswe uhla6athi. Nomunwe atshanjiswe li6umba.

Uma, ke, ufati etshanjiswe letino uyayekwa atitshole, atidle. Ijumale, ke, ihlitiyo, eke watitshole. Naye futshi tingamgulisi.

16.

Tino netingedeki tiyedeka umunu emitshi. Ukanye netangoma nje. Ngo6a sangoma, sitshatshwa yilidloti, sigijime siye xiya siyongena esitigeni siye kasi kwesitiba, sifike sibambe ihlwathi iva siphume nayo. Abanu basituse bokhe bathi yisangoma mpela leso nesibamba inyoka wa esitigeni. Basasinqwamba ngayo sesiyi6ulele, sinqwambe nangematshambo ayo.

36 Nomunu, ke, ma emitshi, ma kutshi adle li6umba uyalidla.

17

Uma ene6u6i, angona tokhe tino, ngo6a enqacamba nemanga atshi utshanjiswe nemacanja, awe6e, kantshi uphetshwe yi6usela 6ahe no6udala. Aphinge ethi ngeke abonakale ngo6e wemitshi, kanti yohuluma ingane yona.

Uma ene6uhle uvane na6aphansi. 6am6usise kahulu, njengo6a 6esuke 6econje kumupha ingane.

Nomunwe ujakwati ku6ona tifihlakalo. Uya6oniwa ingane nayoyitala ephuphweni. Noma ito6a yinombi noma ito6a yisiva. Noma ito6a yihle noma ito6a yimbi e6usweni. Noma ito6a netinywele

netiyisihlutshu noma ito6a yimanyule ngelihanja.

Futshi uma umunu e tshanje kutala ingane nengenatinywele, udla iso yenyama.

37 Uma ingane isikesikhathini seku6a ixile tinywele esiswini kunina, unina u6e nesishisa (isilungulela). Zdiwa tinywele tengane ikesiswini.

Tinywele ticala kumila ngenyanga yelisontsha ingane ikesiswini kunina.

Uma ese6aletsha futshi teda lilahle ecolo Tisike kahulu. Acinisele, nje, ngo6a yilujumo ku6eletsha ingane inesihluthu sayo. Kuye kutshiwe yihle ka6i.

18.

Nomumwe ufati, umangu6o, unina kaBekisi6usiso, watshi la ejumekile, ekhatshi kwana ma6ili masuku, waphaphama esesikwa. Wasikwa umhlanganiso. Kwase ku6uya kutshi gozololo. Wajumeke futshi yi6uthongo.

38 Uthe elele weva umunu ehuluma naye, n6elivi nelihulumisa kwelenyeni wahe ethi, "Nango, ke uNda6aza6antu!" Usefikile! Uyena Nda_aza6anta lowo noyohulumela thina ndlemnyama".

Uca6anga kwekutshi unyeni wahe. Usevuswa yiku6a esemphenjula etshi, "Hau! Uye Nda6ate6enu na?" Esepaphama, kanti kumnyama mbe, uya honqa unyeni wahe.

Useve nje esesikwa kahulu. Guphele ke Gushongo. Atshule nje angatsheli 6amu.

39 Kutshi ekuseni, atshi unyeni, "Mangu6o, ngiseya mzingakwani ezingolweni, ngito6uya ngidla. Ngijahile. Uninatale atshi, mahoti asambe siye enjimeni. Atshi uMangu6o "She, ma, ngitoke ngiphalate, nginehuhlane. Atshi unina kulungile, ke, nanami. Uwena ke, notosale upheka. Ute uye komba nembonjwe uphekele unyeni waho, uto 6uya elambile ezingolweni.

Ayambe uninatala. Asale mangu6o e6amba tidindi, esikwa. Kutshe la ku6uya tomo titosengwa, yesho kuphuma loku ingane. Wate washaywa luvalo, mangu6o, lwekutshi utokwedenjani wa e6eletsha

eyejwa loku lelisa lelama nolonakala ebeleletsha. Inkanyet Ingane yete ngetinyawo. Iyiwulu futshi. Yaphuma isilimele.

40 Utshe kokuoa afikelwa yilolo luvalo, watshuma ingane wathi ayimbitela. Masikhuze atothatha ino yahe. Yagijima ingane yaGuya naye wafike wantshela masikhuze kokutshi uyasikwa. Akuho munu la ehaya, kuble emlinje.

Masikhuze ligwala. Wathi sha, anginasihatshi, GatoGuya nje, esebedini. Mina ngiye ngi ngabambwa. Nawe ngeke uGambwe, hlala nje.

YaGuye yanyalala ingane, ayaGe isesuka. GaGuya, ke, endle Goninatale. Gafika makhoti esegoyile. Gase GamGamba ingesuka ingene. Ithule Gamyeke.

Gatshatshe amafutsha Gagqobe sisu, Gasixukute. Isuke ingane. GamGambe. Ithule Gamyeke.

41 Angene unyeni. Athi fofololo! AtiGonele kokutshi Au! "Langilahla liqala!" Aphumele kandle. AGalise ngehlitiyo. AGuye eme enya ngo eute kwekutshi kunjani, eGute kufati no phumayo. Atshi ufati, che, kuselukhuni. Athi unyeni nicosho ma nigona ngi phutshume kumunu nokwa ti kufaka sandla.

Angene futhi ufati GamGambe. Ithule futhi. Isuke GamGambe. Ithule k Gamyeke.

Aphume ufati atshi hamba ulanje umkhipheli. Agijime Mohutshwa. Afike engeho, eye ejikini ka masokhwishi. AGuye mohutshwa. Afike alandule. Gesemdikadika. Naye asena mlomo manje.

42 Gamyalele nomumwe umunu nge nthavune nohiphelayo. Uthe la esethatha tinjuku tahe, nje, etshi uye hona, eshiya Gafwana seGehuleka mothole Gevelela tomo esiGayeni, wathi ufati nomjala, manqaphayi, "Au! Kwedenjani, nje! Sekungate Mohutshwa ayambe Gusuku loku ingene iyeta nje? Xb MGambeni! UGengakajuluki. Mfujumetani.

GamGambe ejuluke. Kuthe la ecoda ligqeke mohutshwa ethi uye enyangeni, phansi ingane yefwana. Ino nje! Isema! Isevusevu nehlophe! Inelidilo! Yesuleke sengathi kade iphaqulwa.

43 Ihale ithi iwa, iwa, iwa ----- ! GajaGule Gafati. Gathi, "Sayithole injoda yethu! Gitani uyise aGuye. Usefikile unyeni wethu!

Eja6ule mchutshwa! Kuthi angene ngaso lesa sihathi.

Gale Gafwati Gathi sisalungisa.

Phela unina ageoke lutho. UGelethe. Ingane ayikancumwa. Akukaphuqwa nangehlaba tibundla.

Gacoco, ke, Gathi du, Ga geze ingane. Gayembese. Lenina embathe. Ahlale kahle atimince aticoco. Angene, ke, Mchutshwa. Gantshengise. ingane. Ku uyise nje. Ngisho unomo. Ngishi emhlo! Ngisho nekuhuluphala! Uyise nje!

44 Athi uyise au! Ngiya6onga wena wakwangu6o! Use6edile nombi. Xxaxilanjani Wangilanjela umfowethu". "Gafwana, lanjani imbuti lapho, nitoyi6ona i6ophwe ngenambo. Niyilethe la.

Gayambe Ga6uye naya Gafwana. Angene nayo athi, naku kudla kwaho, mangu6o". Ungise6edele use6edi nohanyayo nehla, nje.

Yithatheni Gafwana niyi ncume niye6ule khona manje adle aphunge unyoko.

45 A6onge mangu6o. Athi "Ngiya6onga Dlomo! Khula emwi ni eMelangeni. Ngiya6onga Babe Wawolanga! Ngiya6onga Wena wenjomane neyeduka iminyekanyaka! Wena nowahla6ane kwazonda ukhwekati. Waho Wathi unanami enjelanga ndawo! Wenjela etihelini. Ume njelo, mhlongo" "Lengene ligama layo uNda6aze6antu". Kuthe phakathi kwe6usuku ngaphupha ngithi uwe uthi, "Nango, ke, uNda6aza6anu notohulumela thina ndlemnyama. Uye, ke, lowo nda6aze6anu! Ngathi la ngithi ngi6uza kuwe ukuthi uphi? Ngaphaphama, kanti sengisikwa. Manje ke nangu sengim6ona ke nda6ete6anu".

Weja6ula Mchutshwa, wathi lengane ite netinja6a tojwa netiphuma ku 6o6a6a na6o6e6amkhulu. Yinjoda, le.

46 Gase 6e6ona ke Goninatata kwekutshi lomunu no6enelivi nelifwana neleMchutshwa, Geku uyise6oMchutshwa eto6ika ingane. elethe si6usiso ehaya.

Kompela kwa6a li, ugu kahulu lokulelethe kwamahotshi. Gayiphaka imbuti yadliwa. Laye wadle, waphis ta nehludi wembuti yahe kwa6a kuhle.

Ligama lengane kwa6a u nda6aze6antu! Uyise wetshi uzithulele. Uninehulu wathi uDolo, n6o6a wayemfishane lomunu emuhle

ess6eka. Amqiyise, ke, ninahulu emsinise athi, "Dolozana Dolo
iwemdolo, dolo, dolo! Dolozana, Dolo, iwemdolo, dolo, dolo. Dolozana,
dolo, iwemdolo, dolo dolo. Dolozana, dolo iwemdolo, dolo, dolo.

Asine ninahulu ngelesi gqumushelo sengane yinenahe ayidlalisa
47 nayo ayisinisa ngaso, ku6e mnandi nakunina nakuyise wengane.

Yate yakhula yahleke, ya hlala. Isine, ma beyisinisa
ngesigqumushelo sayo.

Yahula kahle lengane syate yabatsata nange kupula.
Yatschanjeka kahulu naku6anu. Ya6a yisi lomo.

Uthe esuka yisemkhulu ways6ite nina wengane ethi nanami,
neti tomo netiyisi hlanu ngitipha ndabazebentu. Nqithi ate anqi
lonjolotele salukati sami ma sengifile ngo6a anqi nanjodana ngatala
wena wejwe nje.

Loyisemkhulu yinotela nebondabate6anu.

48 Yise wethi efika ehaya ephuma kolonina wamhle6isa imbuti
wamthela ngenyongo yayo.

Kempela yisemkhulu wafa, wamshiya nelifa lokhe lahe. Watshi
n6 ebeke salukwati leno ate asinowa6e cede athathe yokhe ino yakolonina
i6e eyahe.

Leno yamangalisa abanu bokhe ngo6a unina esa khulelwe
wayibona lenja6a wate waboniswa neligama lengane kwekuthi ito6a
undabate6anu.

Ngekoke ufati emitshi uphupha ti6onakaliso malidloti
lahe lilihle.

18.

Koma ku wuthetho kwekutshi injoda ayingeni be kugelethwe
hona, nokoke mchutshwe wengena mhle kugelethwe nda6a. Ngo6a wa6a
49 yingane yeluhlo6o. Neyatshanjwa yimadlozi. Ayi 6anga na6unuku.

19

Ma kugelethwa, unyeni abesayamba, ma, esikwe mahotshi.
Uye ahlale njawonye. Yihona ingan itosheshe iphume. Ma eyambile,
nengane itoke iyambe ingaphumi.

Unjeni uhlele njawonye axegise umutsha wahe ahumule tino
nancwambe ngato ma enovambile edele kokuba ufati asheshe abelethe.
Afanele ahlale esigcikini. Ufanele ahlale kesi.

20, 21, 22.

50 Uma ufati ejwayele kutala emanombatana uguculwa ngethi,
kokuba atale bafwane Tinyanza tiyewati lowothi. Umunu tiyamcuculela,
nje, kahle, atale ufwane ma eloku etala amanombatana.

Kojwa, ke, nomumwe antale ufwane. Aephe angahlakaniphi
kahle. Asonakale kokuthi yimuna wekwedelelwa ngemithi.

Futhi, nje, nangekandle kwethi, ufati angagucula. Uma
ebetale amanombatana ojwa, angagucula, nje, atale bafwane.

Angahulelwa cede athi ma eshanela ti6i ecale enyango,
ashanele acondise emsamu. Ti6i ati6uthela emsamu. Alokuphikelele
eda lokhuba. Kuyothi mhla ebelethayo a belethe ingane yefwane.

51 Kunesimwe sihatshi kungalungi naloko kweda, ngo6a nako
kuk6bili.

Uma ufati eshanela ti6i etiphenjuketela, angatihiphi
ngenyango, atiyise emsamo, kuhona nenwe ingoti nenokuba ingehla.

Uma ufwane angadalekanane, kutodaleka ingoti yekuba ufati
axakelwe. Ingane ite nyovane. Noma iwufane noma iyinomba tana,
kojwa yona ite nyovane, ngoba ti6i uthipha nyovane:

Leyono, uma umunu edla amehambi ekuphendula luhlo6o
nalutaleyo, nome eda imihuba naphang naphenjule luhlo6o, kuye
kufuneka kokuba kuthi mhla ebelethe kuhlele kufunwe umkhokheli
lotomkhiphele ma axakelwa ebeletha.

52

23.

Uma ufati emithi ethandiswa tino angatitholi, ingane iye
i6e lomkhangu, noma i6e nemikhangu.

Uma ufati emithi, abona ingoti yekulimale kremunu ka6i,
ashaywe yihivale ka6i, noma ekhatshateke kabulu, siyaphuphume sisu.
Uma yena luco6o ehlelwa yingoti, siyaphuphume sisu, uma
singerhuphumanga, ingane ikhatshate ngekwethuke i6e nenyamatane neyulu

53 Uma ingane Gefuna i6e yihle, yefute umunu nothile, ehaya, kuye kuphekwe sihlambezo. Lowo munu aloku eya koti6uka khona, ke, a6e eseloku esiphuta ke sihlambezo lesa. Sona ke sede ingane ifane nomunu lowo nowengama sihlambezo, ngo6a usuke esenelithonya etulu kwengane leyo. Nakenyango 6adwe6e ngetshi. Atshi evuka ekuseni etshi uyaphuma a6a se6a. E6e sekunkenketha nje kwenyuka ngetitsho. Ku hla6e nakemajolwoni nasemacakaleni, nakecolo. Kuha tshale titsho. Kushone inlitiyo ekhatshi. Ku6e 6uhlungu li khanja. Kuphuphume sisu.

Tinyanga tiyakwelapha loko kufa.

Kunesimwe sihatshi ku yedeka kokutshi. Me kuhona umunu no6amele ka6i e6e tshakatsha, abachu6ele ngetilwane. Ngeke alunge ufati. Utoloku ephuphumisa njalo.

54 Kute kuye koviwa. Kufunwe inyanga ito6etshela tilwane k i6etshelele nelitulu. Itshatshe lugxa neyomo yayo iyambe. Ku6e yihona ese6edwa yinyanga yekwelapha ke, atshatshe, ke, ate a6eletshe kahle.

Kunesimwe sihatshi na6a jela 6atshi kuhle, nje, ufati atale, atele, onakalelwe. Ngo6a usuke eda imbeleko ye ku6elatha tingane netihona. Kutshi na6anu na6atom6ona 6ahale ngekutshi, "Wo! nanasi6ani6ani, akusilutaho nje. Ungahatshateki! Wetshule isonyema kuna6akasi! 6atokubeka, nje. Uto6uye utitalele nje, a6anu 6aho na6atophila".

Kunesimwe sihatshi kwekuye ku6e hona indlala, eliveni. A6anu 6ayambe 6aye kuje etihlo6weni ta6o 6eyotshekela. 6a6uye neku6la nokusukuliweyo.

55 Ngo6a phela na6amwe 6anu 6ayakwukula kudla. 6edela koku6a 6a6e 6ekutshola kahulu. ~~Ku6e~~ Kojwa imitshi na6akukhanja ngayo kudla ayi mbiwe godini limwe. Nemimwe yeda a6anu 6a kudle 6ede loko kud6a, 6acumbe. Umunu ke nohulelwe akudle cede kudla, siphuphume sisu.

Ku6e nqono, njeke, ma ufati ephuphumelwa yisisu eseke watala emtini. Ngo6a uma engakatali, utshola ihlamba yeku6a 6ambekisise 6atshi ufike nekufa. Ayambe aye kokwelaphwa ku6o la kwadliwa hona tomo, ngo6a yi6ona na6amthengisela ngemunu enokufa

K13/27

18

noku phuphumisa tisu.

56

A6afati 6a6ehlupheka ngetshetsho we6anu. Ufike abekisiswe ufati kokutshi njengo6a elo6oliwe nje, uyakwati kutala yini. Uyakwa ti ku6asa unilo (kutshota tuni). Uyakwati kupheka nekusila, nekuha amadi nekulima. Abekwe ma elivila nelinenomo kutshiwe ahembe aye koyalwa ekhwa6o. Uma ehlulwa kuyalwa ekhwa6a, ashaywe yinjoda. Imbukle imubukle ngetinjuku. Gavume na6oninatala 6atshi ashaywe ngo6a akevitomo tatlala la, talo6ola ino nengevi.

57

Nomumwe unanomunu, ma enjele kubanu na6a6i, ufike esewomile khehle yikujaca. Atshote inyanda newulu 6afike 6atshi atshoti ashanele 6atshi ashaneli. Avuke kumnya ma ase6ede kutshiwe ase6edi. Atihahlate atihahla te ngese6edi kutshiwe edi lutsho. 6aloku 6emswa6u lela nje 6oninatala nemiodekati. 6engenakuhuluma 6aconjise. Naye engenaku6a6uta.

36

Nomumwe unanomunu ati6ulale ati6ulele nge se6edi ate aphuphumelwe ni yisisu. 6adlule 6amthuke ngetinja6a tekungalungi kweligazi lahe, 6atshi uyinyumba katali. Kayambe ayokwe laphwa ekhwa6o, afike la emtini esekwati kutala ingane iphile yemati6ulo.

58

37.

Umunu ufike edlulwe yinyanga. Ngenyanga yekucala, kusongeleka lihlule, nje. Kojwa, ke, ufati etshembe ngempela ma e6ona edlulwa yinyanga, ekade eyile kunyeni waha. Acale ku6ala, engatsheli munu kojwa.

Ife inyanga, e6one sihatshi sahe singafiki. Kungene kweyesi6ili. Lelihlule licele kuhlungeka. Kudaleke libwamati nelimise kwehlitiyo li6e nemadi nahanyayo ekhatshi. Licele li6e lingane. Liye ngekuya. Li6e ehatshi kwelihlule neli6ungeleyo.

59

Ngenyanga yesitshatshu. Ku6e hona licashathi ehatshi kwelibwamwati. Yiyona, ke, leyo ihlamvu yemunu. Liye lihula lelibwamwati nehlamvu iye ihula. Itshi iphela inyanga yesitshatshu ku6e seku6onskala kwekutshi kuto6a yimunu. ~~Ku~~ Ku6onakale la kutophuma hona lihanja netingalo neminede.

Iphele yesine neyesihlanu sekucala kuwumunu. Nge

yesitshupha usuke usungabona nokutshi nkulunkulu ugetshanja kukujalela munu muni. ~~xgxy~~ Ngeyesihombisa, umunu uyayiphunza iphile ingane, ngo6a isuke se idelwe tokhe titsho te6unu sekusele uku6a amehlo a6one kuphela.

Uma umunu eyitala nge nyanga yesihombisa, ingane, unina uvalelwa endlini nengane, ingacali i6one lila nga. Ingagezwa ngemadi 60 igqo6we ngemafutsha, ihlale enjweni nefujumalayo. Ite iceje tinyanga netiyisishagalolunye. Ihiphwe, ke, i6one lilanga. Na kuvumile, iphile nje ingane inga6i nalutsho. Itihulele, nje, kahle ka 6o.

Uma ufati etshanja kuphuma sisu, kuye kutshi esa 6one kuphuma ligazi, nje, a6ike. Gayakwati a6anu kumphutshuma 6asivalele singaphumi. Na6afunji leyo 6aye 6ede utshi, nje, 6ewugxo6ile. Umunu awu phuze ngeluhezo sime sisu.

Kojwa, kuloko, kutsha njeka umunu asheshe esho. Ngo6a phela kucale ku hlekateke lihlule neli zungeze ingane. Kutshi ke 61 la kusacala ku6onakala ligazi liphuma kangane, atshole lowotshi awuphuze. Lime ligazi anga6e esa photshela. Si6e sesi6uya si lunga nje sisu. Ate a6eletshe kahle.

38.

Ngo6a kunesimwe sihatshi usuke ekhazwe yitilwane 6 te6atshakatshi. Uma evuke ekuseni kahulu, weca imihonjo yetilwane, siya phuphume ma enelihanja neli6utshakatshaka. Noma 6etingachutshelwe yena tiyamkhaza.

Noma tichutshelwe futshi ~~nik6am~~ ati6onwa tilwane te6atshakatshi ute uve ngetinyanga kokutshi tiyayamba laho ehaya, yitona neteda a6anu 6agule kangaka 6akulowo muti.

62 Tilwane kufike ku6e lixhanti (inyoka ye6afati ye nanjo). Ma kuhona ufati nonelixhanti, ehaya, ngeke a6afati na6amwe 6atiphatshe tingane. Umoya walo mu6i u6ulala tingane.

Liwutshi notsholwa etinya ngeni wenando. Esitshembwini, ma ufati aliwa, enehlitiyo nembu, uye afune inyanga, ati6ike kuyona. I6e se imtshela ke kokutshi yona ingamedela inando kuhle akhiphe iyomo. A6e seyitshela ke kokutshi iyomo anayo ngo6a injoda ngeke imnike ngo6a ayati kokutshi kutokwe laphwa yona.

I6e seyitshi, ke, inyanga, kufati, "phela uyati kokutshi
 63 iyomo yenanjo nayo kuwe ngembali". Atshi ufati, "ngi yati". I6e
 isim6amba njalo inyanga se6elalana.

I6e se imkhendlela, ke. Imnike lihu6alo itshi uyophalaza
 ngalo a6halazele enotheni. A6halazele njawonye njalo. Kotshi
~~xxxx~~ nganelimwe lilanga koqhi6uka imiveve njengelihowe.

Kophume ino nehle. Yiyo ke inanjo leyo. Uyitshatshe ke
 uye koyi6eka efuleni. Uloku uyu kuyo, ke, efuleni. iyophume ikuhotshe
 ikukhotshe, ikulale, ceje, u6e se uye enjodeni. Iyofike ikutsha nje,
 kutshi ayikugone nakemwini.

Nempela awutshatshe utshi awede. Kuphume inyoka ~~xxx~~ nehle
 neyulu. Nenema6ala6ala. Aenesimo senjoda ngakesileni. Ayitshathe,
 64 ke, aye koyifunela indawo neyilihlane efuleni. Aloku eyiphekela
 kudla. Akuyise ngetikhatshi. Atshi ma eya ngahona, ede sigana sakhe
 I6e seyiyati ke kokutshi uyena. Iphume emadini. Idle, idle,
 imthandele utimba wokhe. Likhanja layo ili6eke ehlitiyweni usila wayo,
 nonesimo senjoda, iwu6eke ~~xxxxxxx~~ ngembali kufati, ise6ede ngawo
 ke.

Ithi ma se idumele, ke, isombuluke itilahle kasi ife
 itshi ja! Kutshi nganelikade, iphaphame. Ingene esiti6eni futshi.

A6e sekhuphuka, ke ufati efike eya k enjodeni. Inele
 im6one, nje, kutshi ayimtshatshe imgwinye. Imtshanje kutshi ayilale
 xx naye nakemwini. Sokhe 6afati 6a6e yilite, ke, manje.

65 Itshi ma se imejwayele lenyoka yahe, ayifunjise koku6a
 kutshi kungashone lilanga ihuphuke, ihlale ngemuva kwendlu. Kutshi
 la se6eya elawini kusihlwa aphume nekudla kwayo. Aye koyipha.

x Idle qede, imkhotshe kahle wokhe utimba. (Phela uyipha,
 nje, usehumule tokhe tingu6o). Imthandele, i6eke lihanja ehlitiyweni
 iconjanise usila nenjawo leyo nengembali, imququ6ale ufati. Imudle
 imudle idumale. I6e se isombuluka, ke, itilahle kasi ifa, ja.
 Agqoke, ke, ufati, acede. Isombuluke ke, inyoka. Iyambe iye esi
 ti6eni sayo.

66 Ufati angene endlini ahumule. Galale nenjoda. Imitimba
 itshi isayohlangana nje, kutshi ayihlanye injoda yilutshanjo. Imgone

imca6ule. Galale. Kutshi ayimemete injoda ithi maye 6a6o wate wamnardi ufati wami.

Lofati, ke, ngeke ephinje alive. Usenenando. Injoda yona ayati kokutshi yediwa yini kumtshanja ke ngake ufati wayo, kute kutshi ayizule naye nakemwini. Nake6usuku kwale neku6a iye kolele kuna6amwe 6afati itshi 6aya6anda lo uyavutha, nje. Kanti yinando, ke, leyo.

67 Manje, ke, uma kuhona ufati nowede ino nembi kangaka ehaya, wefuya lixhanti, kutofa umuti. Tingane titohaqwa umoya welixhanti tiphoqoteke nje nya. Kuse ingane ifile, kuse ingane ifile. Kuse ingane ifile. ngo6a phela manje seliyamba ehaya e6usuku. Seliwumnumzane. Liyamba njalo liyaphefumula. Ingane nekhazekayo iyafa kuphela. 6afati na6emitshiyo 6eke 6ahaqwa umoya walo, 6ayaphuphu melwa yitisu.

Kute kufunwe inyanga. Kuhulume yona kokutshi tisu ku6afati tiphuphumiswa yilixhanti lefuyiswe. Yelaphe ke.

Futshi kuhona netilwane te6atshakatshi. Ati6onwa. Uma tichu6elwe kufati, siyaphuphu ma sisu.

68 Tilwane leto yinati:-

Tiloloshe, ingzeqe, timaka. Ma ufati emithi echu6elwa nga letilwane yi6atshakatshi, siyaphuphuma sisu.

Kojwa kute ku6one inyanga kokutshi tiyayamba letilwane ehaya.

Uma sekuvakele, ke, ku 6e seku6ethelelwa, ke tivimbelwa tilwane.letu.

Uma setivimbelekile, ke, yelaphe inyanga. Imiselele. 6atshatshe a6afati. Tinga6e tisaphuphuma tisu. Gate 6a6elethe kucala.

Uma se6e6eletshe, ke, ifike inyanga iletshe tinyamezane tengane nelihambi lengane. ~~Ixi~~ I6ite iyomo, ke. Ishaywe iyomo ngo6e u6onakele use6edi wenyanga 6afati 6a6elethile 6akhawula kuphuphumisa.

Kunesimwe sihatshi umunu uyemitsha. Uma ewutshakatshi asihiphe sisu etokwe da ngaso imitshi yahe yekutshakatsha.

Kunesimwe sihatshi umunu uyemitsha ngengozi. Nona kuwufati wemunu ephingile. Noma kuyinombi yemitshiswe yilisoka layo. Labanu nabaphoxeke kanjalo akufwanele baba bange kuthipha tisu. Kufanele bethwale lihlobo la60. Bajumale. Bahlawulelwe, kuphume tomo - kojwa ingane bayitale. Ayinasono ingane.

40.

70 Uma umunu wesifatana emitshe ngenqoti, a6e seda lisu ashiphe sisu, kuye kuvakale kubanu kokutshi umunu wesifatana noke - ndaweni yekutshi wemitshe ceje washipha sisu.

■ Ajumale ka6i efwaniswe nabatshakatshi, ngoku6a ehiphe isisu wabulala ingane eyemitshi. Ngeke agane eduze. angab angate agane munu wakuje nongamwati.

71 Futshi noma umunu engetifihla, akusiti lutsho ngo6a tinombi tiyahlolwa. Ma ingasaphelele ayishayelwa umchoyiso. Ma imfihlele unyeni kokutshi yonakela ayilobole ate ashade nayo, ayibonele endlini kokutshi kanti isiyisihobo, la etshi uyayimeketisa, uye ayiyeke, a6ite yise nenina, abatshele kokutshi ekusiyo inombi, le, ufati nomjala. Kuhulumwe ke, kutshiwe ahambe aye kobuyisa iyomo kuyise, ku leto netamlobolayo, abuye neyomo yengcuthu. Ngo6a yena ~~ingcuthu~~ ngo6ayenz ingcuthu ayimeketisanga, ngakoke anakuyisha- yela iyomo.

Nempela ayembe aye ko yilanja iyomo leyo, abuye nayo ayinike abanu bantini. Ute eseyamba nomunu wekhwa6o no tokuva kokutshi, pho, kulesi sedo bawonje kumchitsha yini.

72 Gevakalise, ke, kokutshi njengo6a ibuyile iyomo yengcuthu, ufati ulungile kagane kubona ngo6a useyhiphile iyomo yengcuthu, ngo6a bona abamketisanga. Ufike esemeketile.

Nempela, ke, a6e sehlala ke ngalowo tshetsho.

Noma umunu emitshile satiphuphumela sisu, lowo munu udlula ahlawule tohe tino, ngo6a umonile unanomunu.

Umunu ufike ahiphe imbuti yetinyawo te6afati. Ahiphe imbuti yemhlanzo, yekugeta tinombi. Ahiphe iyomo neyulu yengcuthu, ahiphe saphulo iyomo yelishumi. Umunu, ke, neyomgana ma yehlukene nalowo no yemithisileyo, angeke esathipha tohe letino. Useyolobola,

nje, ngetomo netiyisishiyagalolunye.

73

41.

Uma sisu siphuphume ngesiphonsiso, kuyahlewulwa. Uma sibiphwe ngamaGomu asihlawulwa, kojwa kuyenyenyetwa kuhleGwe kokutshi lowo munu utshakatshi. UGulele ingane.

42.

Uma ingane noma lihlule liphuphumile, unina walo uye aliwole kahle aye kolimbela kahle, njengemunu ngesiGayeni. Ma kuphuphuma kwesisu kumphatshe ngeGuhlungu noGuhulu, kuye kumbe ufwati noyisihloGwe nesikejute naye. Yena ete ngoGa esetofaka loko nokuphu phumile.

43.

74 Lowo fati nombileyo, welekelela ekungcwaGeni loko nokuphuphumile, ugezwa ngeyomo. Agezwe yilowo munu nowunyeneni wafwa ti nohluphekileyo.

44.

Kutala.

Ma ufati enda, upheka ekhwaGo. Alale elawini le nyeni wahe. Ma eseGeletsha, ke, utalela ekhwaGo, ma engenayisetala. Ma eneyisetala, neninatale, uye atakhele yena makhoti lixhiGana nato talela kulona.

75 Afune liGwe lekusila kudla aliGeke hona, nembokodwe yalo. AGumbe nembiza yekupheka ayi fake hona. Athathe luge beti lweluGumba alufake akhe inyanda yelucunga aluhluGe kahle aluGeke khona, yikhona eyohanyise la ingane ngalo.

Umunu ma eGeletsha, endlali lutsho kasi. UGeletshela kasi nje endlini. Iphume ingane itshi du. Incumwe iyaGa. Imbelwe emsamo. Kutshelwe mkaG uhlaGa aphuqe ngawo ligati ceje awuwolele esihlandleni. AwuGeke. Kutshi esuku aphume awusakate eGwanini enyango.

Ma esecejile kuGeletsha Gaphume Gafati naGeGeGelethisa Gasiphule Gwani. AGendlale kasi ngoGa utclala etulu kwaGo ngesidumbu nesingedasi endlale sihlandla sakhe alale kuso nge sidumbu nesingehla, uva kutshiwa umunu umadi uketiGini, nje.

76

45

Ma seku6elethwe, ke, seku tohlala kuvaliwe kulendlu roma kusemweni roma ku kebusuku. 46 ma umunu etshi ufuna kungena kutshiwe akungenwa, la, ku6eletshwe. Ma kuwumunu wesilisa.

Ma ~~xx~~ esesikwa lowo noto6eletsha, uninalala u6ita a6afati behaya ma umuti umhulu, ngo6a 6a6a hona a6afati na6akwati ku6amba kahle, 6em6ambe. Atale.

Uma kuluhuni ke, ku6itwe 6afati na6akhelene na6a 6a6a6ambise Atale.

77 Uma esaba, ecinisa tidwani nemisipha yekutala, ephikelele kweda ingoti, kutshathwa tinambo tetomo a6ophwe ngato. Kuhubutwe indlu kufakwe tinambo tiphumele ngakandle ti6ambwe yimajoda nga kandle. Timsike, timsike, kojwa ayitale iva ingane.

Mo injoda kwedekile, ngenxa yekushesha kwenimba, ufati wayo watala ikendlini, iphuma ngeliju6ane, izungeze indlu leyo. Kuthi nge muva kwayo, ikhwele ngeliju6ane ite itokwehla ngembali ngenyango. Ikipha lihlabo leku6a italelwe ufati i yinjoda ikendlini.

46

78 Amajoda awangeni kemdlstane ma ku6eletshwe. Kojwa ngakusasa achamuka enyango ka mdlstane. Ato6onga ingane, atshi use6edile nanasi6ani6ani, uyilwile imi.

A6anu na6ayitihlo6o 6eligati, na6amwe 6eya yikhunga ingane. Nemwe ihale ma ingahunwanga. Ite itshule ma seyihungiwe.

Na6anu nje na6angetitona tihlo6o ma 6etshanda 6ayayikhunga.

Ku6afati na6ato6ele thisa, kuye kuhetshwe umunu nokwati ku6amba kahle am6ambe atale.

47

79 Ume umshakati eti6ula kuye kutshi ma kusheshe kwa6onakala kokutshi uya6eletsha, ku6itwe unina nomtalayo, stomkhuthata unanahe kokutshi angesa6i, kuhle atidele atale. Angedi lihlabo a6ulale k ingane yemkhwenyana.

Ma esa6e, engevi la a6afati 6emtshela 6etshi ~~xxx~~ aguce edenje, akhanule umoya awushonise kasi. Likhanja anga6e esali-nyakatisa lahe. Ago6e eqaleni wahe abekise kasi ihloko akhanule

angacinisi imisiphe yemanyonga, eGambelele emajolwe ni angaGambeleli kasi ngo6a ntshxk utophuzelwa. Me engevi, ko, ese6a, Gamfake impama.

Unina nontalayo amfele ngemathe amfake impama atshetshe impela, etshi tala. Unpangedeli li hlado emtini, tala, tala.

80 Ungayekhami ingane ye6anu kanti wawufuneni.

Naye manje ashaywe uiluvulo e6ona leyohlemba aqunge si6indi. Akhanule ajuluke a6e madi. Gam6ambe. Gemtshela kokutshi ingenti nokuyi6osi6ani6ani kwatala, neku kuphetshe tige6e tetingane? Wena ungangoba ungaka ~~makata~~ ungate wehlulwe yiloku? Au! Suka!

Lapho, ke, Gamumisa si6inje. Gamvusa amandla. Afujumale Ajuluke, Iphume ingcuphe ithi pha --! Gathi khenyula ucinise! Gam6ambe! Me etshanja ku yaluta Gamtho6etele kasi, nomumwe e6ambe
81 ihloko inganyakati nomumwe a6ambe tidwani netiyulu toto6ili. Nomu mwe aloku eva imisipha yomi6ili yekutala nekemanyongeni kokutshi itsha mbile yini.

Iphume ihloko! Akhanule, ~~6~~ Gesho Gonina Getshi cinisa nombi yemunu, cinisa! Aphume ama gxala6a uphume utimba netinyawo!

Gamvoce esiswini, Gemfuthisa sigubu, aphume umzanyana wokhe. Au! Gacale kuphefumu la a6afati. Ikhale ingane kasi itshi iwa, iwa iwa -- !

Gaphangelane ngayo Geyohipha lujenda enomweni wengane!
82 Nemwe iphume iqu6e nje ingakhali. Gaphuthume ligudu le yise Gakhiphe saja salo Gayichele ngaso Gatshi itshule nje inga hali isabema ligudu. I6e seyiyakhala, ke.

Gaxokotele Gafati se6eja6ula ngo6a Gephumelele emini na6e6etoyilwa. Menina wengane eja6ule eseyi6ona kuphele ne6u hlungu.

Kunesimwe sihatshi ma kusocinini Gatshi Gafati akuphume unina wenjoda, uninatala. mhlawumbe ingane yesa6a kuphuma kuhona yena. Kempela aphume ceje iphume.

83 Kona aku6e kusahlo niphwa lutsho ngo6a kusuke kweciwe eliti6u kweni lekufa nekuphila.

Usuke esekhumele bwe umshakazi. Engasemhloniphi neninatala, ukuze nengane ingahloniphi.

A6afati Gayakwati ku6eletshisa. Gayabona, ma eseto6eletsha umunu. Kutshi ma sekuphuma ti ndlela, 6amtshela kokutshi angatiphatshi ngesandla. Ma ti6onakala esayamba a6e eyotishuka nje nge matsbanga tiphelele kuwo.

Ma seku6onakala tindlela neticombileyo ma ngene endlini alungele ku6ambwa. Ingane i sisemanyongeni.

84

Nomumwe angasho ate a6one kokutshi use sikwa kahulu, netindlela setijahe ngekucomba. Gam6one Gamngenise endlini la eto6eletshela hona GamGambe. 6emtshela kokutshi angati phatshi yena ngakasi yihona etosheshelwa.

Nomumwe anga6ambwa atshi esatshi nje, isho ngakandle ingane.

48.

Kunele ku6onakale, nje, kokutshi kuya6elethwa, ku6uyiswe unyeni. Angene kwakhe elawini. Ahlale kasi. Angahlali esicephwini. Ahlale kasi impela. Angeji lutsho. Aphelele na yisineke. Axegise umutsha wahe. Uyote a6eletshe umkakhe ku6e yihona ebincayo esukuma ekhululeka.

85

24

Ufati ma ephinga uyiyatshato, ngo6a unemanga uyatshakatha. Uma e6utwa, enga6ambiwe, kokuthi uyalitshanja yini lishenje lahe, aphike, atshi ~~manalo~~ lishenje.

Uma engatshola utshi erunikwa yilishenje lahe, angawutshatsha a6ulale unyeni wahe. Uma e6ekwa utshi, echadwa yilishenje ngethi weliconjo, uyavuma.

Ifike injoda ithi ite kumkayo, neyamlo6ola ngetomo, ifike ibajwe yiliconjo nelikekelwe yilishenje kufati, ife injoda.

86

Tifo, ke, tiningi neticupha a6afati na6onakele. Amaconjo anetihlo6ohlo6o. Nomumwe ufati ucupwa yilishenje licupha nyeni wefati, yihona eyodla afe. Nomumwe ufati ucuphwa yinjoda yahe. Imcuphele ukute lithi liyamudla lishenje, lifele kuye.

NaGamwe Gaphingane, nje, sihatshi site sichu6eke, Genga6onwa, Genga6ambwa. Nomumwe ufati ate atale ingane, nje, yelishenje, Gengam6oni.

Kojwa kugcina, kuvakale kokutshi lowo fati uyaphinga

naleyo njoda.

Manje, ke, enjaGeni yengane, Kunesimwe sihatshi ihlamvu yemunu ito6ekwa yilishenje kufati.

87 Ayiho indlela yekuphenjula ingane uku6a ingafwani ne lishenje, ngo6a nothi nongediwa, owokweda ingane ifwane neyise. Ngo6a noma lishenje lingapheka sihlambezo liloku lilunguta kuso liti6uka ingane inga6e itofwana nalo.

Futshi ayiho indlela yekuthuma unyeni kokutshi kuhle eloku eya koti6uka esihlambezweni nesiphutwa ufati, yihona ingane iyofana naye. Ngo6a anga6ona engesilima, kokutshi lofati uyaphinga.

Ino, nje, kungedeka k* koku6a ingane yelishenje yefwane netingane tenjoda yefati, uma ligati lelishenje lehluliwe yiligati lefati, ingane ifwane nenina. Kutshi nakenjodeni ufati atale netimwe tingane netifwana naye.

Kojwa akuvami, ngo6a sono yisono. Siyativeta.

88

25.

Kuyedeka umunu ecala kuhlangana nomunu wesilisa, emithe ngalo lelo langa. Ngo6a, kunesimwe sihatshi kwehlele lithonsi.

Gohe a6anu 6esifatana, noma yinombi, noma ufati angemitha ngelilanga lekucala ehlangene nenjoda. Ingoti ayihlaleli.

La6afati na6anyefutayo a6atedi, 6emitha ngengoti. Umuntu uye athi uye6a emitse.

La6afati na6aphingayo, a6atedi, 6emitha ngengoti umunu uye athi uye6a emithe.

Letinombi netemithela ehaya atitedi, temitha ngengoti tithi tiyahlo6onga kwehlele lithonsi temithe.

89

Ihona ino neyeda umunu emithe. Yiluvale. Uma umunu, ephelele e6unwini 6ahe, atshomba, ewumunu nongenasifo soku6a singamvimbela ekutaleni, ulungile. Nenjoda nganokufwanayo. Uma yatshomba, ingenasifo nesingeda koku6a kutala kuvimbeleke, ilungile.

Manje, ke, la6anu 6o6o6ili 6aphilile 6aphilele kudala umunu. Gayatshanjana! Tihlidiyo tilanga zelele kokuthi 6anga6onana nini, 6agonane, 6aca6ulane, 6atshanjane.

Mhla, nje, 6e6onanyo, imvelo iyavuka. 6ashaywe yitimvalo,
 bacalate 6anga6oni munu. Uma, ke, nga lesa sehatshi 6enje, 6elalana,
 10 6atomitshisana. Ku6e yingoti, ke. Ufati wemunu nelishenje, inombi
 nelisoka, ufati etele nenjoda yahe, yino yinye, le. La6anu
 6atshanjenela eluvalweni. Ma 6e6onana, 6ethola inggondo yokulalana,
 6a lalana eluvalweni. Sisu si ngahlala kalula ~~kuta~~ ku6o, 6ona 6etshi
 6aye6a, kwehlele lithonsi. 6ayatshanjane, kepha a6afanele 6ede
 ukhu6a. 6ayati na6o kokutshi 6aye6a. Lisela liya6ambwa.

26

6anu 6esilisa 6aya6aphika ngempela a6anu 6esifatana, ma
 6ehlangane na6o kanye 6emitha.

Yinjoda yojwa nengamphiki umkayo, ma enyefutile. Itshi la
 91 ithi iya kokweqe ingane, ibe se immithisa nemwe ngenxa yelualo no
 lweda amawala. Umunu umtshanje ute umone.

Ayimphiki injoda. Kojwa ufati uyahlekwa, ethukwe, ediwe
 imbwa. Kutshiwe ucinjetela ingane ngenxa ye6ufe6e. Ma ike yafa
 kutshiwe atingwa6ele yena ngo6a uti6ulalele.

Inombi isuke iyisiphu kuphuku ma itshanja umunu isinyenyela.

Ufwana ma umcomile kuhle afike atshele a6anu 6aku6o
 netisiva tekhu6o netinombi. Kuphanye kwe lijuku. Kuvakale ku6o
 6okhe a6anu 6aleyo ndawo kwekutshi Si6ani6ani ucomwe usi6ani6ani.

92 Loko kuyokweda koku6a uma ufwana eyiluhlanya, ehlulwa
 yilutshanjo egomothela ingane yemunu eyihloma sisu, angayiphiki.
 Kwateke kokutshi uyena nosiphiseleyo sisu ngelilanga lekucala, nje,
 6elalene.

Atshi la etshi uyaphika ithi inombi ngalala nawe enjaweni
 neyikutshi. Athi la ethi mina ngalala kanye nayo, 6athi na6a dala,
 kwehlele lithonsi. Uyamwati yini nomumwe nothanjwa yilenombi
 ngakandle kwakho? Athi cha. 6athi tshina sati wena. Esaho sisu
 lesi. Shaya iyomo yemchoyiso ukhiphe sephulo uhiphe tohe tindleko
 ngenanomunu.

93 Kuhona amanombatana ke ne6ela a6anu. Uma eyimitshisa
 eyiphika, ke, leyo, yinja6a yayo, ngo6a ye6ela umunu ingamtshanji.

Umunu nophingayo, ke, yenainja6a yahe iluhuni ngo6a yiliqala.

Utshi noma ephika en6a6ambwanga, limthethe liqala. Kutshi ma 6emsola ke kutshiwe akulindwe ko6onakala ingane kokuthi iyofwana naye yini.

27

Umunu uyasati sihatshi seku6eletha. Ngo6a si6a kanye nesihatshi sahe sekwephotshela. Nemumwe umunu ~~makam~~ wetshwasa nenyanga. Nomumwe ayihlanganise. Nemumwe ayi6ulale. Uma kunjalo, 94 ke, umunu ukala inyanga nemedlulile. Uma imdlule e6umnyameni Gayo, uyo6eletha emnyameni wayo, yena ke a6ale tigaxa tenyanga tite ti6e sishiyagalo luye. Ngeselishumi, ke uyatala. Utala sifa ma imedlule inyanga sifa. Atale setshwasa ma yamedlule yetshwasa. Atale ihlangana ma yamedlula ihlangana. Atale ihlephuka ma yamedlula ihlephuka.

28

Ku6alwa tigaxa tetinyanga.

29

Tisuku tinga6alwa seku 6onakele sigaxa umunu athethele kuso kwekutshi kwaphela tisuku netiyikutshi si6onakele sihatshi sahe, 95 inya nga yayinetisuku netiyi kutshi yethwese, mhla siphela. Yena, ke, atale ngesihatshi ne yaphela ngaso inyanga kuye.

30

Umunu nohluphekayo, uyelaphwa. Utshi la edlulwe yinyanga, nje, amiselwe. Ashiselwe ngetinyamatane tohe. Metimwe tiblanganiswe nema hu6alo namahulu ti6oshwe tediwe um6u6ulungu, atibinqe eluhalweni tivimbele sisu singaphuphumi.

Nomumwe utshi awu6ophele eqaleni avimbele tino netitayo. Nomumwe awu6ophele esihlakaleni. Edele koku6a ma 6emxhawula ngethi, singaphuphumi sisu.

Uma sisesinqane sisu, aphaltiswe ngethi wekumiselela, 96 edelwe nethi wekuchatha. Newekuncinda ~~makam~~ newekubema, newe kuhotha. Newekunukisa elshleni. Mayo yokhe imithi neyatiwa yinyanga, yekumisela.

Athi ma esece sandla amedele sihlambezo natosiphu ta sithi singa6ola achathe ngaso ma eseto6eletha.

Ma kungena umunu nomithiyo, omtini, efiqa inyanga iqhithe tihwama tayo, kufwanele itshatshe lilahle, imnukise tinyamatane netiphetsheyo. Yedele koku6a ingane ingakhazwa tinyamatane tenyanga, itshi italwa i6e isinenyamatane.

Noma futshi, nje, kungena umunu nophetshe utshi nomu6i, uma engaconje 6u6i uye a6ite lilahle amthuncisele. Ngo6a na6amwe 6anu. 6aphatshe imitshi nemi6i.

97 Ngihuluma, nje, utshetsho utshi, inombatana, nje, ayingeni endlini ime, la kuhona hona ~~amax~~ a6anu 6esilisa. Ngo6a ingeke imwati noku uyena ephetshe utshi nomubi.

Inombatana nese itshombile, ingena ceje ihlale kasi, laku6utshene hona li6andla. Itshi la itshi iyaphuma 6esahuluma, i6embelele elijolweni. Inga6ameli a6anu 6eli6andla.

98 Uma ingena ceje ime itshi phuhle, ihulume ne6anu 6esilisa imile, ito6ona inca6a ma inelihanja nelitshambile. Ito6ona ngeligati selehla ngeminede. Seliyisiti6a kasi. Noma singakafiki sihatshi seku6a yephotshela, imitshi nemi6i nephatshwa yi6anu yeda koku6a liqhume ligati ma i6emele inombatana.

Ngako, ke, utshetsho we6anu utshi inombatana ayi6ameli a6anu 6eli6andla. Itokwedeka ka6i.

Nganokufwanayo, umunu wesifatana awemeli amajoda, ngo6a naye angedeka ka6i.

Kahulu, kahulu, umunu nohulelweyo awemeli amajoda, yena, ke, ufwanele ahlangwe ngemitshi ngo6a u6utshakatshaka.

31

Ufati ma ehulelwe utshi ma esece sandla, ingane isuke se ~~inyakata~~ inyakata kahulu esiswini.

99 Ngako, ke, uma kuhona salukwati ehaya, siye simsite kahulu. Avuke ekuseni engakaphumi koku6a aye ese6edini wahe aye esalukwatini. Afike ahlu6e sisu.

Salukwati sisigqo6e nge mafutsha, sokhe. Sisi6ambe lahe etimbambweni netinqane, ngetandla toto6ili. Sisisonjete ngembili.

Yesuke ingane. Sisi xukute.

SiGuye sisiqale ngedasi kwesifu6a, sisixukute. SiGuye sisifurule ngehla kwesinye sisihlikihle sokhe.

Nganelimwe lilanga kugqobotwe tandla esihlambezweni siphathwe ngaso kwedelwa kweku6a incane ihlele ixega. Kuthi ma kufika lilanga leku6eletsha lifike ingane inganemathele. Iphenduke kalula, asheshe a6elethe, unina wengane.

100

32

Utshi ugocongwa ngeno nevum6ombuluka ayibinqe eluhelweni ate a6eletshe.

33

Ama6ele awediwa lutsho ma ufati engaka6eletshi. Ahlala egwanse eyimiphonsi nje /aswalwe ngesihumba sembutu nesiphawu 6oya, nokuyotahi ma eselele asede imbeleko yekubeletha ingane, ~~ngwanse eyimiphonsi nje~~ angatshintshwa ngalutsho. Kote kutshi, ke, ma esebetshe, aloku esuswa tivimbo tawo netivelele lu6isi.

101 Ehamwe, ke, ahanyelwe elisekweni, noma yikelujengetini, nje. Kutshelwe ne nothe. Ugovutwe ngelutshi. Ku6ekwe lonotsha eya6eni yengane. I6ekwe njalo ite iwe iyaba, kutshiwe seihulile ingane. Unina asinje aphume, ke, endlini acale koku6a ahlale

34

Ufati ma eto6eletsha, ucala (1) ngokutshota ligoco letuni, nato6asela ingane unilo, ngato. Ingane ihuliswa unilo. Ku6aswe kahulu ite ijuluke, ihule, ke, ingane.

Umdletane umfiqe esejuluka lu6ela tinja6a tenilo. Nekudla adle aphume ehuluphele. Gam6agate 6ohe a6ana 6atshi Au! Wate wahuluphela umka6ani. Uvumwe yi6udletane.

(2) Atshole sigo6ongo se mfuma. Ma etshanja awugqwalise sigo6ongo, edele koku6a aloku egqo6a ingane ngawo.

Umfuma weliphehlwa, nome yimfuma wemafutsha ~~ngxixi~~ engulu6e.

102 Ingane, ke, utoloku eyigqo6a njalo, ekuseni nemashona. Noma nje engayigezanga, ayigqo6e, yihona itofujumala ihule. Ayiqhole

ngensindwane (amakha) (3) Ufati utshi ma eseto6eletsha ahlale
 eselungise sigushama (siphukwana) sahe nesi tokwembatshwa yingane
 yahe ma esetele. Kojwa asifihle. Kutshi, ke, ma e6eletshe kahle,
 asi hiphe, sembatshwe yingane (4) Kutshsi ma kufe imbita eqoshe
 lugebeti lwembita alu6eke. Kutshi mhla e6eletsha, agetele hona
 ingane. Noma engakaphumi endlini, aloku eyigetela kma kulona
 lugebeti ingane, ngo6a phela ayinaku getelwa etitsheni la kugeta
 103 hona a6anu. Ayinakuphuta ngesitsha nesise6ediswa yi6anu 6eli6andla.
 Amatshe engane awadliwa yinjoda ngo6a uma ike yawadla, ihohlwa
 yilivi lekuphenjula embili kwemajoda ma kuhulunywainja6a. (4) Ngako,
 ke, kucaphelwa kahulu kokutshi titsha netidle la a6anu 6eli6andla
 tingahlangani netitsha netidlela ingane.

Uma, nje, ingane seyitelwe, iyancumwa iya6a. Igezwe,
 yembatshiswe. Ku6aswe unilo.

Kuyiwe kumunu nowati kuco6a tinyamatane. Kuyiwe kofunela
 ingane tinyamatane. Atico6e tokhe. Inga6i 6iho nesalayo, ngo6a uma
 104 kuhona tinyamatane netingashange, ingeke ihlakaniphe ingane. Kotshi
 wa kuhona netasalayo xi (tinyamatane) tengashi.

Uma se ithunciselwe, ke, ingane, ngetinyamatane, iye
 ihale kusathunciswa. Uma sekuphelile, ke, kuthuncise, iyelale
 ingane. Ilale kahulu. Ngo6a tiye tiyico6e. Tiyingene emathanjeni.

Uma ingane ingatange iboshe, kuhiwa luhlanga luncumwe
 kahle lushiswe elilahleni, lugqo6we ngemafutsha. Luhlale selulungele
 koku6a luto6a yiluhlanga lwengane. Iboje se ishiselwe ngetinyamatane.
 Seku6onakele nokutshi ito6a yimunu noma ito6a yini.

105 Kojwa, ke, kuye kutshi ma 6esayofuna tinyamatane boyise
 wengane, 6onina 6a6e 6ehuluma ngetshi notophutwa unwanwe aboshe
 ma engakatitsholi tinyamatane.

Nomumwe utshi, ke, wu sisi (umsinsi) Imagxolo awo.
 Akhandwe atshelwe emadini nafujumele. Aphutiswe kanqane ngeluheto
 nolungane unwanwa.

Aliphute, ke, lelihambi kuphele sihatshana a6e senya.
 Anyo livangati (lijengetimu). Aloku eliphuta, ke, lelihambi kute

kuphele lisonta. Kwejelwa kweku6a kuphele livangati esiswini sengaŋe.

Enva kwaloko, ke, seku hiwa lihambi ke. Aqhathwe ngalo
106 unwanwa. Eqhathwa ngeluhlanga lolo lwahe. Ubojwa ekuseni namashona
ate ahlakaniphe. Nakesuku ma ehala uyabojwa anye ceje a6e selala.

Ma eyingane nehala ka hulu, ahelelwe li hambi (malala).
Agete ngalo aboje ngalo, alale.

Umunu uhlala eyilungisile injawo nayo6eletshela kuyo.
Ngo6a ku6a yinjawo nengeve iyinjawo la kuhlalwa hona. Ngo6a ma
esa6eletshe, kunjavalwa. Kutshi ma umunu efuna ~~kwg~~ kungena kutshiwe,
"akungenwa Ku6eletshwe".

Kojwa, ke, umunu akwati kuhlakaniphela koku6a a6eletshele
~~kwg~~ eqa6anga kokutshi ufwanele koku 6a a6elitshele hona. Ngo6a
107 kunesimwe sihatshi umunu inimba imfiqa eyemba endleleni. A6e
secheduka, e6eletsha. Uve, ke, kutshiwa umunu utele ndleleni.

Nomumwe atshi uya efuleni imfiqe inimba. Ahlale kasi
a6eletshe. Uve kutshiwa umunu utele nomfula.

^ Nomumwe atshi uya kotshota, imfiqe inimba a6elethele
ehlatshini. Uve kutshiwa umunu utele Hlathini.

Nomumwe atshi uya komba imbonjwe a6elethe uvekutshiwa umunu
utele Mbondwe.

Atshi eya ehaya a6e se yiphetshe ingane. ~~Kw6~~ Ku6e yi
108 hona ke eya kohlala endaweni leyo nayeyilungisele kokutshi uyo6elethela
kuyona.

Ahlale ke hona, kungangeni majoda, ngo6a ku6eletshwe.
Uyohlala ~~kw6~~ kute kuwe iya6a kunwanwa. Asinje, ke, aphume.

Noma esephumile, uyasita, nje, ese6edini wekupheka nekuha
amadi nekushanela nekwe da tohe tino ehaya, kepha, usayamba nge-
kutenyanya naye, ngo6a uwumdlezana. Kute kuphele, nje, amasontsha
namatshatshu noma yinamane, engakanqililiki kahle. Kute kuye
ngekuxheleka nakuyena.

Uma umunu e6eletshe, kunqunywa iya6a enganeni. Kunosimwe
109 sihatshi umunu u6eletsha eyejwa. Anga6i namunu wekumncumela. Naye
a6e engakwati nekuncuma.

Seluleko, ke, neseluleka gafati naGemitshi yesokutshi, uma wehlelwa yiku6a u6eletshele ehlane kungeho munu wekukusita, uyo6ona kokutshi kuphelile ma kuphume ingane yahala, kwaphuma um-
tenyana wohe watshi khahla, akwaselela lutsho.

Wena, ke, hlehla. ~~Wak~~ Ukhe lucunga. Uluja6ule ekhatshi utshatshe ingane netelweyo, yaho, uyigeke etshangeni, kuwe ulinganise iya6a yayo elijolweni layo. Usike ngelubezu lwelucunga. Ma se
110 usikile, utshatshe umzanyane, inambo le noyi ncume eya6enu yengane, uyiphephethe ngemoya waho uyihla6e lifinjo. Nengane uyiphephetshe ngemoya waho nayo eya6eni.

U6e se utshatsha indwangu yaho noyembetsheyo wembese ingane. Utshatshe uhla6a ~~we~~ utshele etulu kweligati u6e se uliphuqa uliwole uli sakate esihotsheni kunga sali lutsho esihundleni.

Usuke uyambe kangane ubeke kasi ute uyo ngena enjaweni leyo nowawutimisele kwekutshi uyo 6eletshela hona. Ufike uhlale kasi utimince ngematshanga kahulu.

111 Afike unyokotala. Afike se ulunge se ubeke kasi se ufwana nemshakazi egoyile.

Afike atshi, Au! Nenami, yini! U6e se umwa yitela ubeka kasi. Asonjele. Atshi Au! Au! Wate wangisita ufati wenenami! Au! Atshatshe ingane. Atshi Au! Yisiva Mame! Ngayitshola injoda mina ka6a6a! Ngitogana! We! Wangisita unanami.

Ayigeke kunina. Atshatshe libikili afujumete amadi ayigeze ingane. Ayisonge ngesigusha ne6esi lungiswe unina.

A6ase unilo u6e mhulu. Tunu utitshatsha eligocweni lemshakazi. A6e se6uta ~~we~~ sibamba la sihona. Amyalele mahoti. Annikete. Ati6ophe atitshi khanku!

112 Atshatshe libojwe neli lingeneyo, nelitose6ediselwa kuphekela umdlezana, nelingeve lijingeka kahulu ekuphekeleni a6anu 6ehaya.

Apheke liphalihi. Alitshela eluhambeni lwekudlela atshi, * "Yidla nanami. Utshi shushuluzi kutogqwala emethunjini. A6uye apheke futshi nokumwe kudla nokunjengesijingi nje, noma yimahewu. noma yikudla kuni nje nokudlekayo kugqwalise ~~kkk~~ litshumbu. Noma lijiki nje nje ma lihona ake amtshela aphute.

Uma esedlile, ke, mahotshi, wati6opha ngesibamba, unina waku6eka etiko kudla nato6uye akudle ma eselambile, a6uye, ke, 113 ninatale, amfujumetele amadi ekugeza. Atshatshe ingane, m aye kogeza ke mshakati.

Manje, ke amyalele laha afihla hona umfuma wengane. Awutshatshe, ke, uninatala amzoge amqoge, ehleka yejwa, sengatshi uyaphupha. E6uka amadle6ana ewagqoge ewafwanisa asho kwekutshi afwana naweyise, nje, a6uye a6one nemehlwana, nemahayana, nesiphongwana, neslilewana, nemahlombana, netingaywana netitshwana, netincana, netinyawana, netandlana, nenomwana, nesiswana, necayana.

114 ~~A6ue~~ A6ute kunina kwekutshi uluhiphile lujenda? Atshi ye6o mama ngiluhiphile. Ngiyitale cede yahala ceje, nga faka umunwe enomweni ngaluhipha lujenda enomweni.

Ku6e yihona e6uta etshi, nanami, uyitalelephi kojwa lengane yami? Atshi, "Au! Wate wangisita nanami! Uyitalelephi kojwa?"

Atshi mahotshi, esho ebeke kasi, emwayitela yejwa ekhaphax ekhophotisa ekwamahoti egoyile, atshi, "sha, 6o, mana nami Gengitshi ngiya kotshota, nje, lgesukwa yinimba, ngaphambuka, ngatala. Au! Ahleke unina atshi, "Ligama lahe u Hlathini.

115 Atshi! "Au! Yate yahlakanipha ingane yenanami. Ifune koku6a itshi ifika ifike sengiyi phekelo kudla nje! Yinjoda le." Ayisinise, ayisinise, eyihulumisa, eyidlalisa. A6uye ayilalise. A6uye ayigucule haya ku6e nesitshudi.

Ingane ingashiywa yojwa. Funa idliwe yingulu6e, noma yiyuku. Noma yimbwa.

Ma ivuka ekulaleni, yeluliswe. Umunu ayi6ambe ayi lengise. I6e se itelula, ke. A6e se yigona. Eselula titsho tayo. Edela koku6a ticonje.tinga6i yimagwegwe (yimahxayi).

Kuphuphuma kwesisu.

Kunesinwe sihatshi sisu asi6ekeki kahle. Uma singa6eke kanga m kahle, ke, asihlali kahle. Siyakhathata. Kuphele

116 tinyanga noma titi6ili noma tititshatu siphume. Kunesimwe sihatshi kusuke kuyitimbangi. Timkhafule ngeliphupho, liye liyo hlala esinyeni. Lede koku6a sisu singa6ekeki kahle. Si ngahlali kahle.

Ufati a6e neliphupho. Kune simwe sihatshi aphuphe litulu lijuma. Kunesimwe sihatshi aphuphe a6amu na6afayo. Kunesimwe sihatshi aphuphe emedi, nematshanga nelitshingo lweyosikati. Ashaywe yilualo cede aphaphame ~~xxx~~ se6ovu yiligati. Sesiphuphu mile sisu.

Liphupho, ke, liyaphalatelwa livalwe. Umunu a6uye atale nje.

Kunesimwe sihatshi umeco uyeda koku6a sisu phuphume siphuphume. Gatshakatshi Gamdwe6ela ngetshi endleleni.

END S.464.